

AVOIN VERTAISARVIOINTI: HYÖTYJEN JA HAASTEIDEN TASAPAINOTTELUA

Mikael Laakso

Riitta Jytälä

Susanna Nykyri

Riitta Koikkalainen

Informaatiotutkimuksen päivät, Turku

2.11.2018

SISÄLTÖ

- Tieteellinen kommunikaatio ja vertaisarviointi
- Perinteisen vertaisarvioinnin ongelmat
- Avoin vertaisarviointi
- Selvitys avoimesta vertaisarvioinnista kotimaisen tiedejulkaisemisen kentällä

TIETEELLISEN KOMMUNIKAATION TOIMINNOT

- Rekisteröinti
- Tiedonvälitys
- **Verifiointi**
- Arkistointi
- (Arviointi & ansioituminen)

Avoimuus tehostaisi kaikkia näitä toimintoja (?)

PERINTEISEN VERTAISARVIOPROSESSIN KRITEERIT

- Selektiivinen prosessi, joka seuraa formaaleja käytäntöjä.
- Tekijöinä toimittajien valitsemat anonyymit arvioijat, jotka tekevät arvion toisista arvioijista sekä kirjoittajista riippumatta.
- Arvioi käsikirjoitusta yleensä uutuusarvon mukaan (merkitys tieteenalalle, kiinnostavuus laajemmalle lukijakunnalle) sekä miten hyvin tutkimus on dokumentoitu.
- Arvioi käsikirjoituksen soveltuvuutta julkaistavaksi, antavat kirjoittajalle palautetta, pyrkivät käsikirjoituksen laadun parantamiseen
- Prosessi päättyy toimittajan / toimittajien julkaisupäätökseen.

(Walker & da Silva 2015)

Vallitsevan käytännön pulmia

- Prosessin hitaus ja tehottomuus
- Lehtikohtaiset prosessit
- Erilaiset vinoumat: sosiaaliset, kognitiiviset
- Virheet ja väärinkäytökset
- Läpinäkymättömyys ja epäeettiset käytännöt
- Arvioijan tekemän työn näkymättömyys

VERTAISARVIOINTIIN LIITTYVIÄ UUSIA VERKKOPALVELUITA

Peerage of Science

PEER REVIEW MANAGEMENT | RUBRIQ

Rubriq—Rigorous, high-quality peer review
performed in two weeks.

TOIMINNOT MUUTOKSESSA: AVOIN VERTAISARVIOINTI

Avoimet vertaisarvioraportit	Vertaisarviot julkaistaan hyväksytyn artikkelin rinnalla.
Avoimet henkilöllisyydet	Kirjoittajien ja vertaisarvioijien henkilöllisyydet ovat molemmilla tiedossa
Avoim osallistuminen	Mahdollistetaan laajempi osallistuminen vertaisarviointiprosessiin.
Avoim vuorovaikutus	Suora kommunikaatio kirjoittajien ja vertaisarvijoiden välillä, sekä vertaisarvioitsijoiden kesken, mahdollista ja kannustettu.
Avoim kommentointi	Arviointi tai kommentointi mahdollista jo julkaistulle materiaalille.

AVOIN JULKAISEMINEN JA AVOIN VERTAISARVIOINTI - YHDESSÄ TOTEUTETTUNA SUURIMMAT HYÖDYT

- Ei välttämätöntä, että artikkeli on avoimesti julkaistu jotta joitakin avoimen vertaisarvioinnin muotoja voisi olla käytössä, mutta tilauspohjainen julkaisumalli ja avoin vertaisarviointi yhdessä harvinainen yhdistelmä.

Avoin vertaisarviointi

**SELVITYS AVOIMESTA VERTAISARVIOINNISTA
KOTIMAISEN TIEDEJULKAISEMISEN KENTÄLLÄ**

SELVITYS AVOIMESTA VERTAISARVIOINNISTA KOTIMAISEN TIEDEJULKAISEMISEN KENTÄLLÄ

Selvityksen tavoitteet

- Ottaa selvää tämänhetkisistä vertaisarviointia koskevista käsityksistä
- Lisätä kotimaisen tiedekentän ymmärrystä avoimesta vertaisarvioinnista
- Herättää keskustelua erilaisista vertaisarvioinnin prosesseista ja mahdollisuuksista
  - * Historia, nykyhetken käytännöt ja tulevaisuuden innovaatiot
- Edistää omalta osaltaan hyvää tieteellistä käytäntöä ja tutkimuksen luotettavuutta

Informaatiotutkimuksen yhdistys

Kulttuurintutkimuksen seura

Suomen tiedekustantajien liitto

Hanken

HANKKEEN TYÖVAIHEET JA AIKATAULU

- Kirjallisuuskatsaus: kevät 2018
- Verkkokysely lehdille: kesäkuu 2018
- Kirjankustantajien haastattelut: kesäkuu 2018
- Raportti (julkaistaan avoimesti verkossa): marraskuu 2018
- Vertaisarvioinnin opas: konkreettisia malleja erilaisista vertaisarvioinnin tavoista: marraskuu 2018

Tuloksia / Mitä saimme selville?

Haastattelut

Haastattelut

- 8 kotimaista kirjakustantajaa jotka käyttävät vertaisarviotunnusta.
- Kunkin kustantajan kustannustoiminnasta vastaavalta päällikkö tai henkilö, joka tuntee kustantamon vertaisarvioprosessin parhaiten
- Suurin osa kustantamoista ei julkaise avoimesti, mikä näkyy myös vastauksissa.

Nykytilanne

Julkaisuprosessi on kaikilla pääpiirteittäin samanlainen:

Käsikirjoitus ja sen soveltuvuus käydään ensin läpi toimituskunnan käsittelyssä, minkä jälkeen jatkoprosessiin hyväksytty käsikirjoitus lähtee vertaisarviointiin. Arviointiin kuluu aikaa keskimäärin 1–3 kuukautta.

- Kustantamoissa noudatetaan yleisesti kaksoissokkovertaisarviointia
- Arvioinnista maksetaan toisinaan rahapalkkioita.

Monitieteisessä artikkelikokoelmassa saatetaan joutua etsimään jokaiselle artikkelille oma arvioijansa, kun taas monografiaprosessia hidastaa yhden vertaisarvioijan osaksi koituva suuri työmäärä.

Avoimesta vertaisarvioinnista

- Monissa vastauksissa toistuu huoli avoimen vertaisarvioinnin mukanaan tuomasta **todennäköisesti lisääntyvästä työtaakasta**.
- Toimittajan rooli vastuu- ja kontaktihenkilönä muuttuu ja korostuu.
- Avoimia lausuntoja kustantajat pitävät pääsääntöisesti itselleen vieraana ja myös jokseenkin epärelevanttina.
- Lausuntojen julkaiseminen voi johtaa siihen, että niitäkin aletaan viimeistellä enemmän julkaisua muistuttaviksi ja niihin aletaan kohdistaa myös paineita samalla tavalla kuin julkaistavaan artikkeliin.

“Jos prosessi muutettaisiin avoimeksi, se tarkoittaa, että arvioitsijan pitäisi muotoilla kritiikki myös julkisuutta varten, koska hän vastaa siitä omalla nimellään.”

Avoimesta vertaisarvioinnista

“Arviointien julkaiseminen soveltuu mielestäni vain järjestelmään, jossa käsikirjoitukset julkaistaan jotakuinkin sellaisenaan ja arviot silloin vastaavat normaalia kirja-arvostelua.”

Täysin avoimesta arvioinnista pohdiskelun tueksi otetaan esimerkki väitöskirjojen arvioinnista, jossa henkilöllisyyksiä ei missään vaiheessa salata. Mutta väitöskirjaprosessissa ei edes väitetä arvioijan olevan vertainen.

“Silloin kun käsikirjoitus on hyvä, avoin vuoropuhelu nähdäkseni toimisi.”

“Arvioijien sekä kirjoittajien ja arvioijien välinen suora kommunikaatio todennäköisesti parantaisi vertaisarvioinnin laatua. Arvioijat voisivat oppia toisiltaan ja mahdolliset jyrkät näkemyserot voisivat lieventyä.”

Avoimesta vertaisarvioinnista

”Ajattelutapa ja -kulttuuri vaatisi päivittämistä, mutten vastusta ajatusta. Jos yleisesti siirrytään avoimeen vertaisarviointiin, ja menetelmä riskeineen ja menettelyineen tulee tutuksi ja vakiintuneeksi, niin silloin omaksuminen on helpompaa ja jouhevampaa.”

”Pienenä kustantajana, jonka resurssit ovat pienet, ei kuitenkaan välttämättä haluaisi olla se ensimmäinen, joka ottaa maassa kritiikin ja arvostelun vastaan.”

”Kaikki vaikuttaa kaikkeen, joten avoin vertaisarviointi ei ole ”kyllä/ei”-kysymys.”

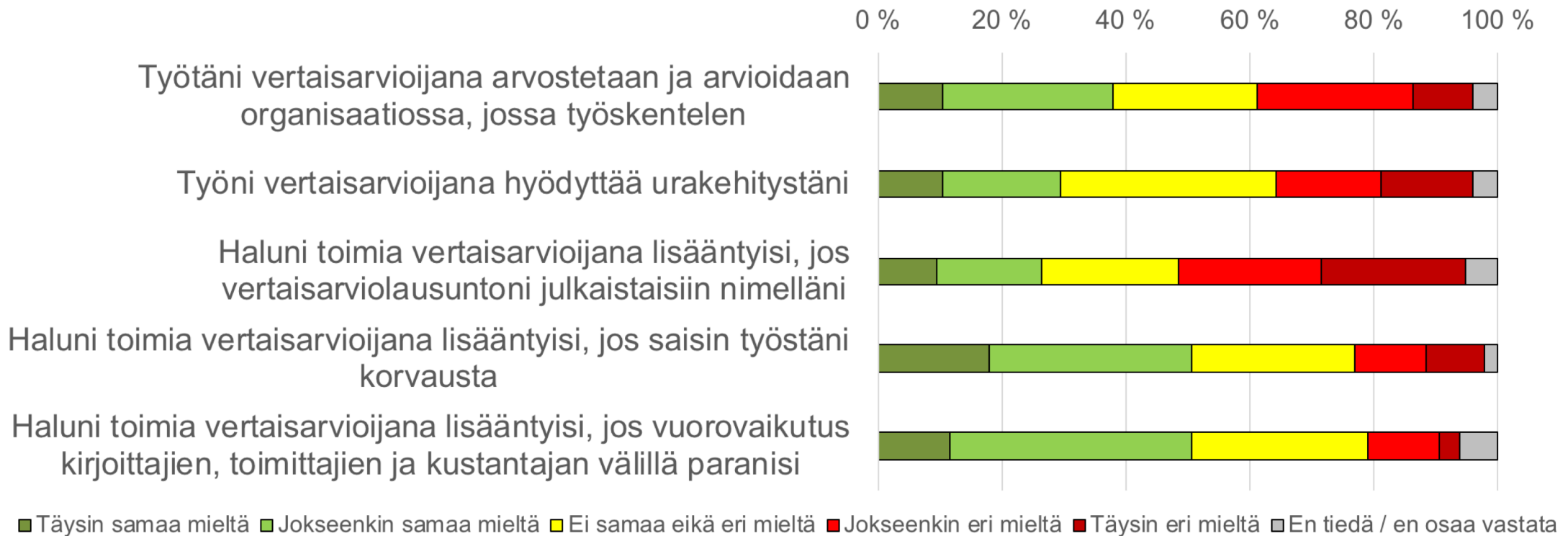
Tuloksia / Mitä saimme selville?

Verkkokysely

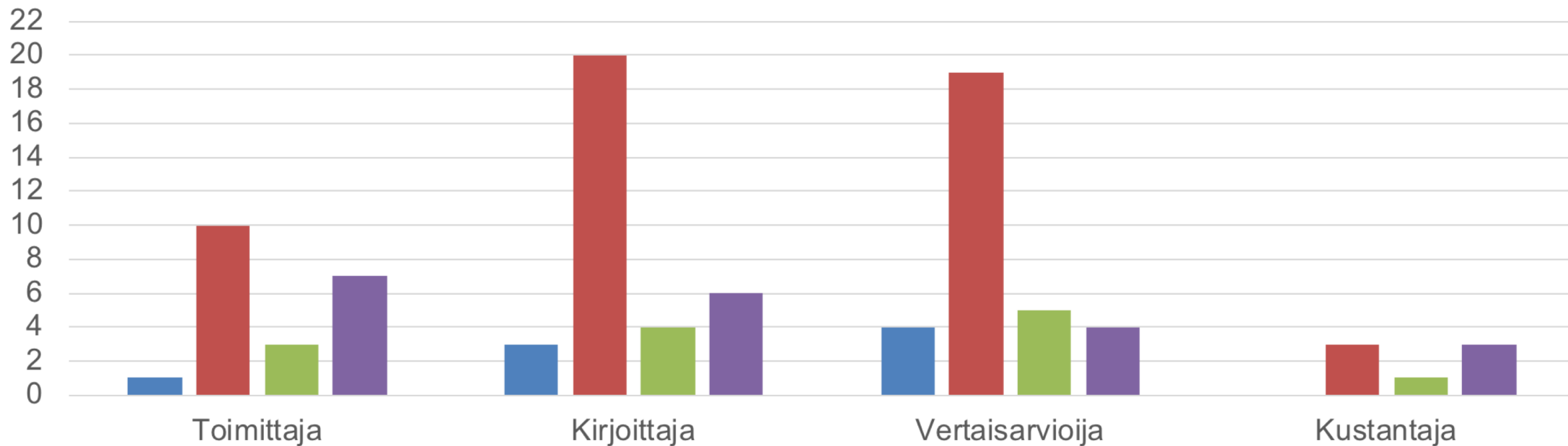
Vastaajien ensisijaiset tieteenalat

	Lähin tieteenalat	%	2. lähin tieteenalat	%	3. lähin tieteenalat	%
LUONNONTIETEET	6	5,6 %	5	7 %	1	3 %
TEKNIikka	1	0,9 %	0	0 %	2	5 %
LÄÄKE- JA TERVEYSTIETEET	4	3,7 %	4	6 %	2	5 %
MAATALOUS- JA METSÄTIETEET	2	1,9 %	0	0 %	0	0 %
YHTEISKUNTATIETEET	39	36,1 %	28	41 %	20	53 %
HUMANISTISET TIETEET	56	51,9 %	32	46 %	13	34 %
MUUT	0	0,0 %	0	0 %	1	3 %

Mitä mieltä olet vertaisarvioijana seuraavista väitteistä? (n=95)

Onko sinulla kokemusta avoimesta vertaisarviinnista joissakin seuraavista rooleista?

■ Avoimet lausunnot: vertaisarviointi, jossa vertaisarviolausunnot julkaistaan julkaistavan artikkelin rinnalla

■ Avoimet identiteetit: vertaisarviointi, jossa kirjoittajat ja arvioijat ovat selvillä toistensa henkilöllisyydestä

■ Avoin osallistuminen: vertaisarviointi, jossa arviointiprosessiin ottaa osaa laajempi yhteisö

■ Avoin vuorovaikutus: vertaisarviointi, joka sallii kirjoittajan ja vertaisarvioijan tai vertaisarvioijien välisen kommunikaation ja rohkaisee siihen

Avoimet vertaisarviolausunnot - Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

0 % 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %

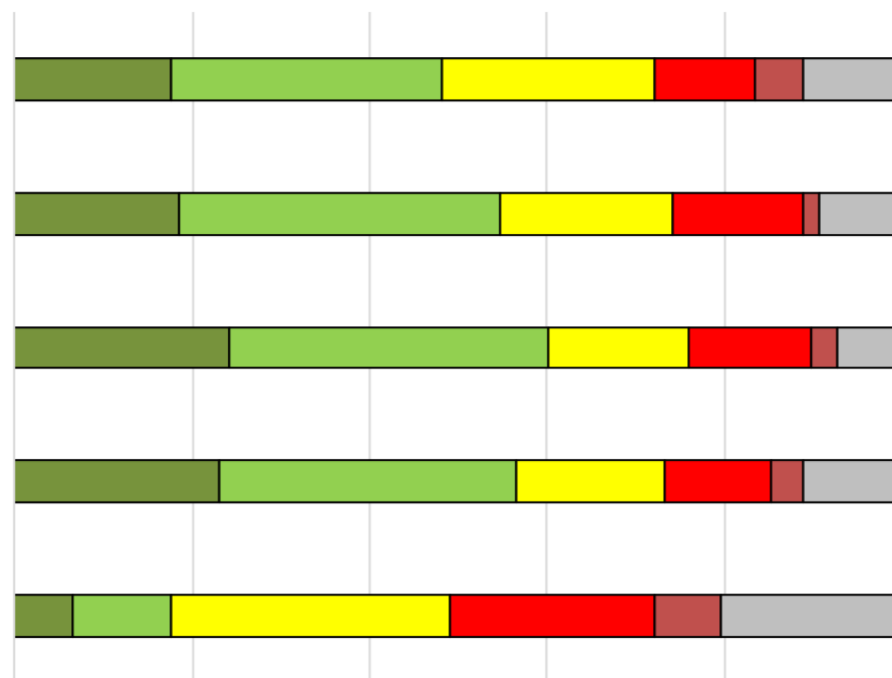
Julkaistut vertaisarviolausunnot tarjoavat lukijalle hyödyllistä tietoa

Jos vertaisarviolausunnot julkaistaan, vertaisarvioijat eivät enää esitä yhtä voimakasta kritiikkiä

Julkaiseminen parantaa vertaisarviolausuntojen laatua

Vertaisarvioijat kieltäytyvät tehtävästä helpommin, jos lausunnot julkaistaan

Kirjoittajat eivät tarjoa artikkeleitaan lehtiin, jotka julkaisevat vertaisarviolausunnot

■ Täysin samaa mieltä ■ Samaa mieltä ■ Ei samaa eikä eri mieltä ■ Eri mieltä ■ Täysin eri mieltä ■ En tiedä / en osaa vastata

Avoimet identiteetit - Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

Kirjoittajat eivät tarjoa artikkeleitaan lehtiin, jotka paljastavat vertaisarvioijien henkilöllisyyden

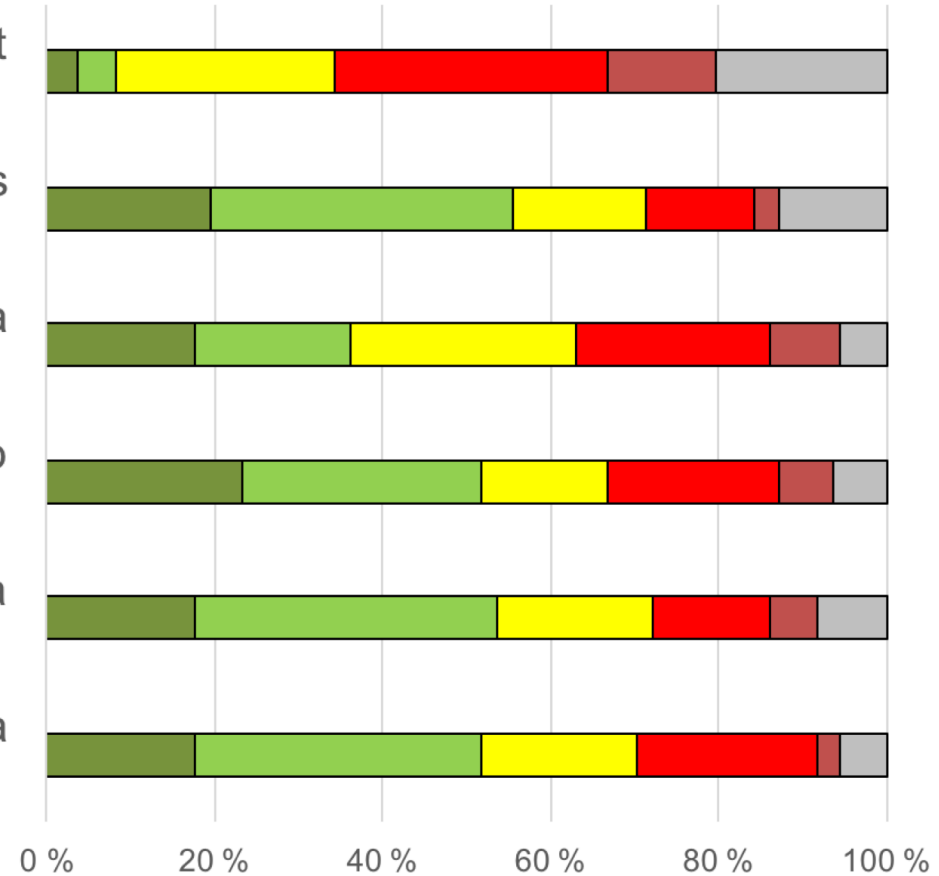
Vertaisarvioijat kieltäytyvät tehtävästä helpommin, jos henkilöllisyys paljastetaan

Vertaisarvioijan henkilöllisyyden paljastaminen on reilua kirjoittajaa kohtaan

Vertaisarvioijien pitäisi saada valita, paljastaako henkilöllisyytensä vai ei

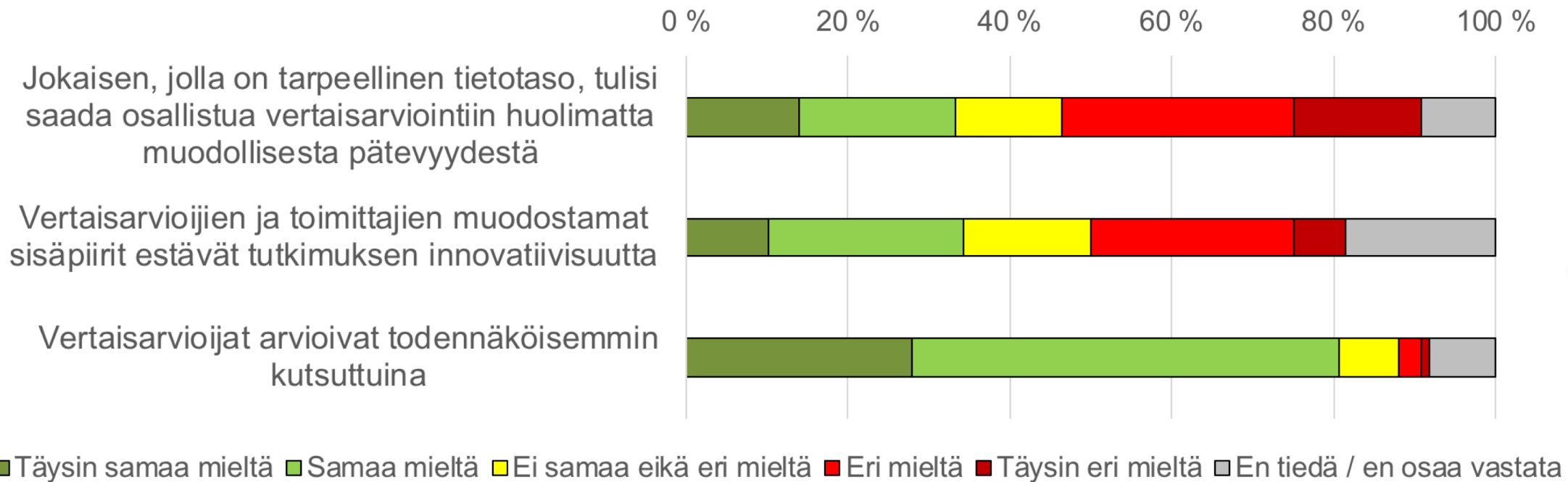
Vertaisarvioijan identiteetin paljastaminen parantaa vertaisarviolausuntojen laatua

Jos vertaisarvioijan identiteetti paljastetaan, vertaisarvioija ei enää esitä yhtä voimakasta kritiikkiä

■ Täysin samaa mieltä
 ■ Samaa mieltä
 ■ Ei samaa eikä eri mieltä
 ■ Eri mieltä
 ■ Täysin eri mieltä
 ■ En tiedä / en osaa vastata

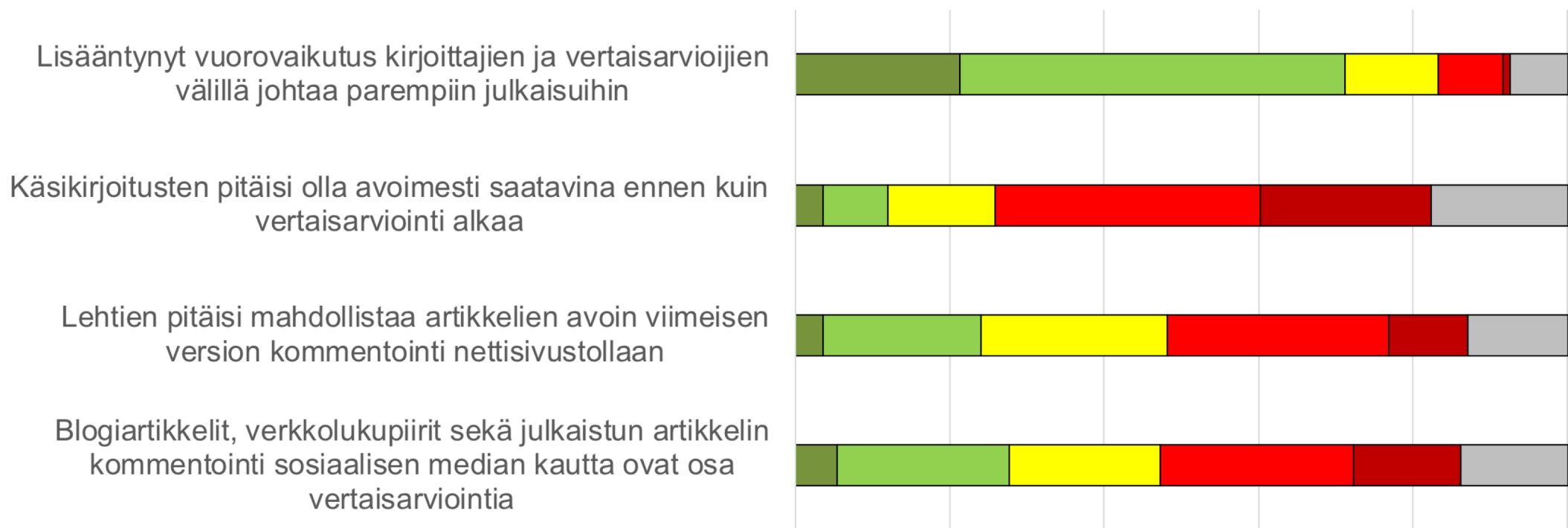
Avoin osallistuminen - Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

Avoin vuorovaikutus - Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

0 % 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %

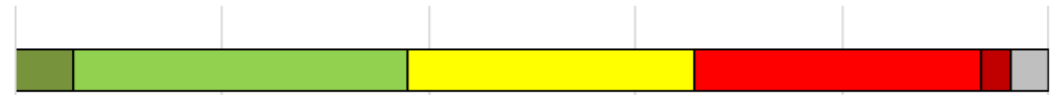

■ Täysin samaa mieltä
 ■ Samaa mieltä
 ■ Ei samaa eikä eri mieltä
 ■ Eri mieltä
 ■ Täysin eri mieltä
 ■ En tiedä / en osaa vastata

Tieteellisen kommunikaation kentästä yleisesti - Mitä mieltä olet seuraavista väitteistä?

0 % 20 % 40 % 60 % 80 % 100 %

Tieteellisen kommunikaation tämänhetkiset käytännöt toimivat kaiken kaikkiaan hyvin

Tieteellisten julkaisujen avoin saatavuus pitäisi olla yleinen käytäntö

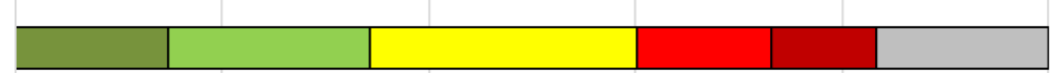
Tutkimusdatan tulisi olla lähtökohtaisesti aina avointa ja vain perustelluista syistä (kuten aineiston sensitiivisyys) rajautua esim. pelkkiin keskeisiin metatietoihin.

Tiedelehtien pitäisi siirtyä kohti avointa vertaisarviointia

Kotimaisten tiedelehtien pitäisi toimia suunnannäyttäjinä siirtymisessä kohti avointa vertaisarviointia

■ Täysin samaa mieltä
 ■ Samaa mieltä
 ■ Ei samaa eikä eri mieltä
 ■ Eri mieltä
 ■ Täysin eri mieltä
 ■ En tiedä / en osaa vastata

YHTEENVETO

- Avoin vertaisarviointi saattaa vähentää nykyisen järjestelmän ongelmia
- Informaatiotieteille avautuisi monenlaisia uusia mahdollisuuksia tutkia tieteellisen tiedon muodostumista.
- Vaikka avoin vertaisarviointi näyttää lupaavalta, lehtiä ei tulisi hoputtaa käyttöönotossa, ottavat palasia käyttöön, kun aika on omalla kohdalla on siihen kypsä.

KIITOS!

LÄHTEET

- Roosendaal, H., and Geurts, P. 1997. Forces and functions in scientific communication: an analysis of their interplay. Cooperative Research Information Systems in Physics, August 31–September 4 1997, Oldenburg, Germany. <<http://www.physik.uni-oldenburg.de/conferences/crisp97/roosendaal.html>>.
- Ross-Hellauer T. What is open peer review? A systematic review [version 2; referees: 4 approved]. F1000Research 2017, 6:588. doi: 10.12688/f1000research.11369.2)
- Van de Sompel H, Payette S, Erickson J, Lagoze C, Warner S (2004) Rethinking Scholarly Communication: Building the System that Scholars Deserve. D-Lib Magazine 10, 9. doi:10.1045/september2004-vandesompel
- Walker, R., & Rocha da Silva, P. (2015). Emerging trends in peer review—a survey. *Frontiers in Neuroscience*, 9(79), 80–18. <http://doi.org/10.3389/fnins.2015.00169>